

DZIEJE

NAJNOWSZE

PL ISSN 0419-8824

INDEKS 355682

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK
POŚWIĘCONY
HISTORII
XX WIEKU

3-2010

**POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII**

DZIEJE NAJNOWSZE

**Rocznik XLII
2010
3**

WARSZAWA 2010

„Dzieje Najnowsze”
Założone w 1969 r. przez Tadeusza Jędruszcza,
Czesława Madajczyka i Witolda Stankiewicza

Wydanie publikacji dofinansowane przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
(Umowa nr 505/DWB/P/2010)

KOMITET REDAKCYJNY

Krzysztof Kawalec, Tadeusz Kisielewski, Piotr Łossowski, Piotr Madajczyk,
Wojciech Materski, Jan Molenda, Andrzej Nowak, Wojciech Rojek, Tomasz Schramm,
Rafał Stobiecki, Ryszard Sudziński, Włodzimierz Suleja,
Jacek Tebinka, Małgorzata Willaume, Zygmunt Zieliński,
Elżbieta Znamierowska–Rakk, Janusz Żarnowski

REDAKCJA

Andrzej Chojnowski, Małgorzata Gmurczyk–Wrońska (sekretarz),
Marek K. Kamiński, Andrzej Koryn, Tadeusz Wolsza (redaktor naczelny)

TŁUMACZ

Aleksandra Rodzińska–Chojnowska

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
00–272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. 22 831–02–61

ISSN 0419–8824

© Instytut Historii PAN & Wydawnictwo DiG, 2010

Wydawca: Wydawnictwo DiG Sp.j.
PL 01–524 Warszawa, al. Wojska Polskiego 4
tel./fax (+4822) 839–08–38
e–mail: biuro@dig.pl <http://www.dig.pl>

Druk cyfrowy: Fabryka Druku w Warszawie

Spis treści

STUDIA I ARTYKUŁY

Witold Marcoń — <i>Unifikacja Zaolzia w ramach województwa śląskiego z II Rzeczypospolitą</i>	3
Marek K. Kamiński — <i>Sowiety wobec sytuacji spowodowanej kryzysem państwa czechosłowackiego we wrześniu 1938 r.</i>	15
Michał J. Zacharias — <i>Między marzeniami a rzeczywistością. Myśl polityczna Milovana Djilasa na przełomie 1953 i 1954 r.</i>	23
Krzysztof Tarka — <i>Rozgrywka nad trumną. Sprowadzenie prochów generała Władysława Sikorskiego do Polski</i>	55

PRZEGLĄD BADAŃ

Włodzimierz Suleja — <i>Miejsce Instytutu Pamięci Narodowej w badaniach nad dziejami PRL</i>	81
--	----

MATERIAŁY

<i>Ostatnie dni życia generała Władysława Sikorskiego w relacji ambasadora Tadeusza Romera</i> — Beata Szubtarska	113
<i>Finanse podziemnego Zespołu Oświaty Niezależnej w 1986 r.</i> — Natalia Jarska, Jan Olaszek	121

AUTOREFERATY

Paweł Duber — <i>Geneza, rządy i upadek „grupy pułkowników” na przykładzie działalności politycznej K. Świtalskiego w latach 1926–1939</i>	127
--	-----

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Piotr Gontarczyk — <i>Wątpliwa biografia komunisty</i>	133
Andrzej Chojnowski — <i>Portret „ciekawego” komunisty</i>	152
Witold Bagiński — <i>O wywiadzie inaczej i polemicznie. Uwagi na temat pracy Zbigniewa Siemiątkowskiego <i>Wywiad a władza. Wywiad cywilny w systemie sprawowania władzy politycznej PRL</i></i>	161

* * *

Grzegorz Krzywiec, <i>Szowinizm po polsku. Przypadek Romana Dmowskiego (1886–1905)</i> — Krzysztof Kawalec	177
Grzegorz Radomski, <i>Samorząd terytorialny w myśli politycznej Narodowej Demokracji 1918–1939</i> — Witold Wojdyło	189
<i>Polscy jeńcy wojenni w niewoli sowieckiej w latach 1919–1922. Materiały archiwalne</i> , oprac. Zbigniew Karpus, Iwan I. Kostiuszko, Waldemar Rezmer, Ewa Rosowska — Wojciech Materski	192
<i>Przewrót majowy 1926 roku w oczach Kremla</i> , red. Bogdan Musiał — Piotr Cichoracki	200
Sönke Neitzel, <i>Podśluchiwani. Niemieccy generałowie w brytyjskiej niewoli 1942–1945</i> — Robert Nowak	207
Wojciech Materski, <i>Mord katyński. Siedemdziesiąt lat drogi do prawdy</i> — Tadeusz Wolsza	214
Jan Lencznarowicz, <i>Jalta. W kręgu mitów założycielskich polskiej emigracji politycznej 1944–1956</i> — Anna Siwik	219
Małgorzata Mazurek, <i>Spółczeństwo kolejki. O doświadczeniach niedoboru 1945–1989</i> — Natalia Jarska	221

ŻYCIE NAUKOWE

<i>Sprawozdanie z konferencji naukowej „Jeńcy wojenni z Łódzkiego — ofiary zbrodni NKWD w 1940 r.”</i> — Sebastian Pilarski	227
<i>Sprawozdanie z międzynarodowego seminarium historycznego „Henryk Sławik — bohater dwóch narodów”</i> — Dariusz Rogut	233
<i>Konferencja naukowa „Młodzieżowe konspiracje antykomunistyczne w Łódzkiem 1945–1953”</i> — Rafał J. Bajer	235

Wśród naszych Autorów m.in.:

- Mgr Witold Bagieński — pracownik Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie
- Prof. dr hab. Andrzej Chojnowski — w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego
- Dr Piotr Cichoracki — adiunkt w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego
- Dr Piotr Gontarczyk — pracownik Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie
- Mgr Natalia Jarska — doktorantka w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie
- Prof. dr hab. Marek Kazimierz Kamiński — w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie
- Prof. dr hab. Krzysztof Kawalec — w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego
- Dr Witold Marcoń — adiunkt w Instytucie Historii Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie
- Prof. dr hab. Wojciech Materski — w Instytucie Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk w Warszawie
- Mgr Robert Nowak — doktorant w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie
- Mgr Jan Olaszek — doktorant w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie
- Dr Sebastian Pilarski — pracownik naukowy Biura Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Łodzi
- Dr Dariusz Rogut — adiunkt w Instytucie Historii Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Kochanowskiego w Kielcach. Filia w Piotrkowie Trybunalskim
- Dr hab. Anna Siwik — prof. Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie
- Prof. dr hab. Włodzimierz Suleja — dyrektor Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej we Wrocławiu
- Dr Beata Szubtarska — adiunkt w Instytucie Historii Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Kochanowskiego w Kielcach. Filia w Piotrkowie Trybunalskim
- Prof. dr hab. Krzysztof Tarka — w Instytucie Historii Uniwersytetu Opolskiego
- Prof. dr hab. Witold Wojdyło — na Wydziale Politologii i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Prof. dr hab. Tadeusz Wolsza — w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie
- Dr hab. Michał Jerzy Zacharias — prof. w Instytucie Nauk Politycznych Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Informacja dla autorów „Dziejów Najnowszych”

Redakcja zwraca się do wszystkich autorów o stosowanie następujących rygorów, dotyczących formy tekstów nadsyłanych do druku w naszym piśmie:

1. Wszystkie teksty należy składać na dyskietkach w formacie PC lub MAC oraz w dwu egzemplarzach, przepisanych według obowiązujących norm: na stronie po 30 wierszy po ok. 60 znaków, z marginesem z lewej strony szerokości 4–5 cm. Poprawki i uzupełnienia powinny być ograniczone do minimum i nie mogą przekraczać trzech na jednej stronie; nie stosujemy żadnych podkreśleń.

2. Układ pierwszej strony artykułu i artykułu recenzyjnego (tj. obszerniejszej, polemicznej recenzji) powinien wyglądać następująco: z lewej strony u góry imię i nazwisko autora oraz dokładny adres, poniżej tytuł na środku strony (na osi). Wszystkie te elementy należy pisać pismem tekstowym, nie zaś samymi wielkimi literami.

3. W recenzji ponad tekstem należy umieścić kolejno: imię (w formie rozwiniętej) i nazwisko autora recenzowanej pracy, jej tytuł i ewentualnie podtytuł (według strony tytułowej); jeśli recenzja dotyczy pracy zbiorowej, wówczas po tytule należy podać imię i nazwisko redaktora; następnie — w przypadku pracy wielotomowej — liczbę tomów lub części (np. t. I–II) cyframi rzymskimi i dalej: miejsce i rok wydania, nazwę wydawcy, na ostatnim miejscu liczbę stron. Imię i nazwisko autora recenzji — na końcu tekstu z prawej strony (oraz dokładny adres).

4. Teksty do działu „Życie naukowe” zawierają tytuł (na osi); podpis autora jak w recenzji.

5. Wspomnienia pośmiertne: w tytule imię i nazwisko osoby, której tekst dotyczy, pod nim w nawiasach dokładne daty życia; podpis autora jak w recenzji.

6. Przypisy następują w maszynopisie po tekście zasadniczym, od nowej strony. Numery przypisów należy umieszczać we frakcji górnej, bez nawiasów lub kropek, w wierszu z wcięciem akapitowym. Odnośniki do przypisów w tekście są umieszczane przed kropką kończącą zdanie (z wyjątkiem, gdy kończy je skrót: w. — wiek lub r. — rok) albo przed przecinkiem wewnątrz zdania (z wyjątkiem, gdy muszą być umieszczone między słowami, których nie oddziela przecinek).

7. W tekstach zasadniczych przyjmujemy ogólnie przyjęte skróty (np. itp., m.in., rkps, mps, t., z., etc.), a także z reguły: r. (rok) i w. (wiek), inne w miarę potrzeby. Nazwy miesięcy podajemy cyfrą rzymską wówczas, gdy występują wraz z dniem i rokiem (bez oddzielających je kropek), w innych przypadkach w ich brzmieniu słownym (16 V 1935 r.; 16 maja; w maju 1935 r.).

8. W przypisach stosujemy skróty jak w punkcie 7., dopuszczalne są także inne skróty, przyjęte w historycznych opracowaniach specjalistycznych, jednak z wyjaśnieniem znaczenia w pierwszym przypadku ich zastosowania. Tytuły czasopism i serii wydawniczych piszemy w cudzysłowie; po tytule publikacji zamieszczonej w opracowaniu zbiorowym piszemy po przecinku — w: (bez nawiasów prostokątnych). Tomy i roczniki periodyków i innych publikacji podajemy cyframi rzymskimi; zeszyty, numery i części — arabskimi.

9. Wszystkie nadesłane do redakcji teksty odbiegające swoją zewnętrzną formą od powyższych zasad będą zwracane autorom do właściwego przygotowania i ponownego przepisania.

10. Redakcja prosi o dołączenie do artykułów streszczeń o objętości 1 strony maszynopisu na tej samej dyskietce co artykuł.

Warunki prenumeraty

Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są co kwartał. Cena prenumeraty krajowej wynosi: na **2010 r.** — **20 zł.**
Cena prenumeraty ze zleceniem dostawy za granicę jest powiększona o rzeczywisty koszt wysyłki.

Prenumerata krajowa: przez „RUCH” S.A. — wpłaty na prenumeratę przyjmują jednostki kolportażowe „RUCH” S.A. właściwe dla miejsca zamieszkania.

Prenumerata opłacana w złotych ze zleceniem wysyłki za granicę: informacji o warunkach prenumeraty i sposobie zamawiania udziela „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, 01-248 Warszawa, ul. Jana Kazimierza 31/33, tel. (+48) 22 532 87 31 — prenumerata płatna w walucie obcej; tel. (+48) 22 532 88 16, 22 532 87 34 (dla osób fizycznych), 22 532 88 pełnej 19 (dla osób prawnych)

— infolinia 0 804 200 600

Wpłaty w PLN na konto w banku PEKAO S.A. IV O/Warszawa, No. 68 1240 1053 1111 0000 0443 0494 lub w kasie Oddziału.

Dokonując wpłaty za prenumeratę w banku czy też w Urzędzie Pocztowym należy podać: nazwę naszej firmy, nazwę banku, numer konta, czytelny pełny adres odbiorcy za granicą, okres prenumeraty, rodzaj wysyłki (p-tą priorytetową czy ekonomiczną) oraz zamawiany tytuł.

Warunkiem rozpoczęcia wysyłki prenumeraty, jest dokonanie wpłaty na nasze konto.

Prenumerata opłacana w dewizach przez odbiorcę z zagranicy: przelewem na nasze konto w banku, SWIFT banku: PKOPPLPWWA4

w USD PEKAO S.A. IV O/Wwa IBAN PL 54 1240 1053 1787 0000 0443 0508

w EUR PEKAO S.A. IV O/Wwa IBAN PL 46 1240 1053 1978 0000 0443 0511

po dokonaniu przelewu prosimy o przesłanie kserokopii polecenia przelewu z podaniem adresu i tytułu pod nr faxu (+48) 22 532-87-31.

Informujemy, że klienci płacący z zagranicy mogą też dokonać wpłaty na prenumeratę kartami kredytowymi VISA i MASTERCARD w internecie <http://www.ruch.nor.pl>

Dostawa odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty, z wyjątkiem zlecenia dostawy pocztą lotniczą, której koszt w pełni pokrywa zleceniodawca.

Terminy przyjmowania wpłat na prenumeratę krajową i zagraniczną:

do 5 XII — na I kw. r. następnego

do 5 III — na II kw. r. bieżącego

do 5 VI — na III kw. r. bieżącego

do 5 IX — na IV kw. r. bieżącego

Bieżące numery oraz wszystkie dostępne od 1999 r. można również kupić lub zamówić w Wydawnictwie DiG:

01-524 Warszawa, al. Wojska Polskiego 4

tel./fax (+48) 22 839 08 38

e-mail: dig@dig.pl; <http://www.dig.pl>

Na terenie kraju wpłat można dokonywać także w oddziałach terenowych firmy KOLPORTER S.A., właściwych dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora.

Szczegółowe informacje — bezpłatna infolinia 0 801 205 555

lub na stronie internetowej <http://www.kolporter.com.pl>

Subscription orders for all the magazines published in Poland available through the local press distributors or directly through the Foreign Trade Enterprise.

CHZ Ars Polona S.A.

03-933 Warszawa, ul. Obrońców 25, Poland

<http://www.arspolona.com.pl>

tel./fax (+48) 22 509 86 09

cena 20,00 zł (w tym 0% VAT)

Nakład 500 egz.

ISSN 0419-8824

9 770419 882108 03